

Gwendid cynyddol, di-boen. Allai hyn fod yn Glefyd Motor Niwron?

1. Oes gan y claf un neu fwy o'r symptomau hyn?

Nodweddion bwlbaidd

dysarthria

- lleferydd aneglur neu dawel, yn aml pan yn flinedig

dysffagia

- hylifau a/neu fwyd soled
- poer gormodol
- teimlad tagu yn enwedig wrth orwedd yn wastad
- ffasgelliadau'r dafod

Nodweddion aelodau

- gwendid ffocal
- cwympto/baglu – wrth i'r droed ddisgyn
- bod yn llai deheuig
- cyhyrau'n gwanhau
- cyhyrau'n plycio (ffasgelliadau)
- clymau chwithig
- dim nodweddion synhwyrdd

Nodweddion anadlol

- symptomau anadlol anodd eu hesbonio
- diffyg anadl wrth ymdrechu
- eithriadol o gysglyd yn ystod y dydd
- lludded
- cur pen yn gynnar yn y bore
- orthopnoea

Nodweddion gwybyddol

- newid mewn ymddygiad
- ansefydlogrwydd emosiynol (heb fod yn gysylltiedig â dementia)
- dementia blaen yr arlais (yn effeithio ar 15%)

2. A oes cynnydd?

Ffactorau sy'n cefnogi ✓

- nodweddion anghymesurol
- oedran (gall MND ymddangos ar unrhyw oed)
- hanes teuluol positif o MND neu glefyd niwroddirywiol arall.

Heb gefnogi diagnosis o MND ✗

- ymwneud â'r bledren / y coluddyn
- symptomau synhwyrdd amlwg
- golwg ddwbl / ptosis
- symptomau'n gwella.

Os oes un neu fwy o symptomau (adran 1) gyda chynnydd (adran 2) yn bresennol, ystyriwch MND a chyfeiriwch at niwroleg. Os amheuir MND, dywedwch hyn yn glir yn y llythyr cyfeirio. Mae oedi'n digwydd yn aml oherwydd i bobl gael eu cyfeirio at wasanaethau ENT neu orthopaedig.

Nodweddion bwlbaidd	Nodweddion aelodau
<p>Mae 25% o gleifion yn dod gyda symptomau bwlbaidd.</p> <ul style="list-style-type: none"> – dysarthria – lleferydd tawel, cryg neu wedi newid – lleferydd aneglur yn aml pan fyddwch yn flinedig – dysffagia, yn aml hylifau yn gyntaf yna solidau, gyda theimladau cynnar o ddal yn y gwddf neu dagu wrth yfed yn gyflym – poer gormodol – ymdeimlad o dagu wrth orwedd ar wastad y cefn – peswch gwan, heb i'r claf sylwi yn aml <p>Dysarthria cynyddol di-boen – ystyriwch gyfeirio niwrolegol yn hytrach nag ENT</p>	<p>Mae 70% o gleifion yn cyflwyno symptomau aelodau.</p> <ul style="list-style-type: none"> – gwendid ffocal – di-boen gyda theimlad wedi'i gadw – gwendid distal – cwympto/baglu – wrth i'r droed ddisgyn – colli deheurwydd, e.e., problemau gyda sipiau neu fotymau – cyhyrau'n gwanhau – dwylo ac ysgwyddau – Yn nodweddiadol anghymesur – cyhyrau'n plycio/ffasgelliadau – clymau chwithig
Nodweddion anadlol	Nodweddion gwybyddol
<p>Mae problemau anadlol yn aml yn nodwedd hwyr mewn MND ac yn nodwedd anghyffredin ar y dechrau. Mae cleifion yn dod gyda nodweddion o fethiant anadlol niwrogyhyrol.</p> <ul style="list-style-type: none"> – diffyg anadl wrth ymdrechu – cysgadurwydd neu ludedd eithriadol yn ystod y dydd – cur pen yn gynnar yn y bore Mae cleifion yn aml yn disgrifio teimlad 'niwlog' yn y bore, yn araf i fwrw ati neu fel petae ganddynt ben mawr – cwsg nad yw'n eu hadfywio – orthopnoea – heintiau yn aml yn y frest heb esboniad – peswch gwan a sniffian – yn aflonydd a/neu yn chwysu yn y nos <p>Ystyriwch MND os nad yw ymchwilio i ddiffyg anadl yn cefnogi achos yn ymwneud â'r ysgyfaint neu'r galon.</p>	<p>Mae newid gwybyddol yn effeithio ar tua 50%. Mae hyn yn codi i 20% yng nghyfnod olaf y clefyd. Peth prin yw dementia llawn adeg cyflwyno am y tro cyntaf. Mae camweithredu gwybyddol yn cael ei gydnabod fwyfwy, fel y gwelir o'r dystiolaeth ganlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> – newid mewn ymddygiad fel difaterwch neu ddiffyg cymhelliant – anhawster gyda thasgau cymhleth – diffyg canolbwytio – ansefydlogrwydd emosiynol (heb fod yn gysylltiedig â dementia) <p>Gofynnwch yn benodol os oes hanes teuluol o'r nodweddion hyn.</p>

Mae gwybodaeth ac adnoddau pellach ar gael ar mndassociation.org/gp